

Det Kongelige Justisdepartement
PB 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo, 18.06.04

HØRINGSUTTALELSE – OM ODELS- OG ÅSETESRETTE

Deres ref: 200303127-/EDA

JURK viser til brev av 13.11.03 vedrørende høring om forslag til endringer i odelsloven, og takker for tilliten som høringsinstans.

JURK gir gratis juridisk rådgivning til kvinner, og vi uttaler oss på bakgrunn av de erfaringer vi har gjort i vår saksbehandling.

PKT 6.1.2.2: AREALKRAV

Utvalget bemerker at det ikke framstår som usannsynlig at en økning av arealgrensen for odlingsjord kan medføre en reduksjon av andelen kvinner som overtar odelsbruk. JURK mener dette er et sterkt argument mot å øke arealgrensen.

Statistisk sett er det flere jenter enn gutter som flytter ut fra hjembygda, og det er flere gutter som vender tilbake etter endt utdanning. JURK mener kvinner er en viktig ressurs i distriktene, og at det er ønskelig at flere kvinner vender tilbake til bygda etter endt utdanning.

JURK erfarer at mange kvinner ofte ønsker å overta gården, men at de vil ha en annen jobb ved siden av. Som utvalget påpeker overtar kvinner ofte mindre gårdsbruk enn menn. Etter vårt syn bør odelsreglene legge til rette for dette. Eventuelt bør en på andre måter legge til rette for at det blir mer attraktivt for kvinner å overta større gårdsbruk. Selv om et høyere krav til areal vil være formelt kjønnsnøytralt, kan det føre til reell ulikhet. Dette er et viktig aspekt som lovgiver må vurdere. Selv om utviklingen de siste

Telefon:
22 84 29 50
Faksnr:
22 84 29 51

Telefonhenvendelse:
Man & Ons
kl 09 - 15
Tir kl 17 - 20

Klientmottak:
Arbinsgt. 7
Tir kl 12 - 15
Tir kl 17 - 20

Postadresse:
Postboks 2691
Solli
0204 OSLO

årene kan tyde på at flere kvinner overtar større gårdsbruk, mener JURK at det fortsatt er grunn til å opprettholde den nedre grensen for odlingsjord slik den er i dag.

Økt likestilling mellom kjønnene i landbruket er en viktig verdi, som bør veie minst like tungt som økonomiske verdier når det gjelder utforming av odelsrettens innhold.

JURK mener at arealkravet ikke bør økes. Subsidiært kan vi støtte mindretallets forslag til ny § 2. Vi finner at flertallets forslag om å øke arealkravet til henholdsvis 50 dekar/1000 dekar er for høyt.

PKT 6.3.2: ENDRING AV REGLENE FOR SAMBOERE

JURK støtter Utvalgets forslag under punktene 6.3 og 6.4 om endring av reglene om odelsrekkefølgen og samodling. JURK ser behovet for at det tas hensyn til samboere ved utforming av odelsreglene, og at samsvar med utviklingen i lovgivningen for øvrig sikres.

PKT 6.6.4: FRASKRIVELSE AV ODELSRETEN

JURK slutter seg til forslaget under punkt 6.6.4 om at fraskrivelse av odelsretten må skje skriftlig. Vi mener det er positivt med større klarhet rundt fraskrivelse av odelsrett. I likhet med Utvalget ser vi ikke grunn til å kreve et formelt oppsett eller bekreftelse fra vitner.

PKT 6.10.1: LØSNINGSTID

JURK mener løsnings tiden på ett år i odelslovens § 40 ikke bør endres. Vi vil dessuten foreslå at beste odelsberettigede alltid skal varsles om overdragelse av odelseiendommen. Vi legger spesielt vekt på behovet for tid til overveielse. Det å overta en gård innebærer ofte store endringer i den odelsberettigedes livssituasjon, og det er mange hensyn å ivareta. Typisk vil en overtakelse også påvirke odelsløserens familie. Disse argumentene forsterkes ved at de fleste odelsløsere er godt voksne når de overtar.

Videre mener vi det er rimelig å pålegge eier en plikt til å varsle beste odelsberettigede om at hun ønsker å selge. Dette vil være en liten byrde å pålegge eieren, sett i forhold til at beste odelsberettigede jevnlig må kontrollere hvem som står som hjemmelshaver i Grunnboka for ikke å miste odelsretten. JURK erfarer at kommunikasjonen ikke er like god i alle familier, og mener det er lite rimelig at beste odelsberettigede risikerer å miste sin odelsrett på grunn av dette. I perioder av livet kan det være vanskelig å ha oversikt over hva som skjer med eiendommen. Et krav om varsel vil kunne sikre et bevisst valg rundt bruk/ ikke bruk av odelsretten.

Subsidiært mener JURK at løsningsstiden kan forkortes til 6 måneder. Dette vil etter vårt syn gjøre kravet om varsel enda viktigere.

PKT 12: AVSKAFFELSE AV ODELSRETTE

JURK mener at odelsrettsinstituttet bør opprettholdes. Vi er av den oppfatning at særretten er svært viktig ut fra et likestillingsperspektiv, og vil i det følgende gi våre kommentarer.

JURK mener det er viktig å ha fokus på likestilling i landbruket. Som Utvalget påpeker, har det vært en klar økning i kvinneandelen blant odelsløserne siden ikrafttredelsen av odelsloven av 1974. Siden loven ikke får anvendelse for personer født før 1965 og odelsløserne erfaringsmessig overtar gårdsdriften i forholdsvis høy alder, har vi fortsatt ikke sett odelslovens virkninger for den reelle likestillingen i landbruket.

JURK er videre av den oppfatning at en kjønnsnøytral lovgivning om odel kan påvirke holdninger i familier og samfunnet ellers. Mange av JURKs klienter møter motbør fra slekt ved utøvelse av odelsretten. Det fremgår av Marit S. Haugens sosiologiske undersøkelse, at gutter i større grad enn jenter blir oppdratt slik at de blir mer egnet til å overta gårdsdriften. Gutter får i større grad enn jenter anledning til å hjelpe til på gården fra de er små. Foreldre og lokalsamfunn anser det derfor ofte som selvsagt at gutten skal overta, da han har størst erfaring fra, og interesse for gårdsdrift. Som en følge av dette føler mange odelsjenter seg presset til å frasi seg odelsretten til fordel for en yngre bror. JURK er av den oppfatning at odelsloven på sikt kan bidra til å endre negative holdninger, i det den lar odelsjenter få anledning til å overta driften og således vise interesse for gårdsdrift.

JURK erfarer gjennom vår saksbehandling at kvinnelige odelsberettigede er svært bevisst sin særrett. Et resultat av dette er at mange kvinner føler at overtakelse er en viktig beslutning som krever nøye overveielse. Vi tror derfor at odelsretten gjør det lettere for jenter å stå i mot eventuelt press og gir mer realitet til valget om å overta gården.

I følge høringsnotatet er det etter Stortingets næringskomites oppfatning viktig med tiltak for å bedre kvinners stilling i landbruket, da det er en fordel for norsk landbruk å øke andelen kvinnelige bønder. Komiteen mener videre at det er et viktig bidrag til den generelle kvinnesatsingen i distriktpolitikken.

JURK mener en særrett som odelsretten fører til at mange kvinner føler lojalitet overfor gården. Ble odelsretten avskaffet, ville mange kvinner vike til fordel for yngre brødre og de ville dermed miste bånd til lokalsamfunnet og gården. Mange unge jenter flytter fra distriktene for en periode for å studere. De opplever at de mister kontakt med

hjembygda ved å være borte. Det er viktig med tiltak for å få unge til å flytte tilbake. JURK mener odelsretten vil kunne være et slikt tiltak. Odelsretten medfører en forutsigbarhet, og mange velger å bosette seg i hjembygda mens de venter på overtakelse.

Odelsretten gir muligheter til forberedelse for å drive gårdsbruk. Her får odelsjentes bevissthet rundt odelsretten betydning. Vet man at man en dag skal bli gårdbruker, er det lettere å ta relevant utdanning enn hvis man ikke har denne forutsigbarheten.

JURK er enig i Utvalgets konklusjon om at odelsretten bør bestå. Odelsretten spiller en sentral rolle i et likestillingsperspektiv, da den er et godt virkemiddel for å styrke kvinners stilling i landbruket. JURK mener dette er et vesentlig argument for at odelsretten skal bestå.

For Janne Kaasin, Anne Therese Sortebekk og Anne Jorun B. Ballangrud